

APULEIUS PLATONIK

Platonizmus potvrdzuje existenciu ABSTRAKTNÝCH OBJEKTOV, o ktorých sa tvrdí, že existujú v tretej sfére odlišnej od zmyslového vonkajšieho sveta a od vnútorného sveta vedomia.

Primárnym konceptom je TEÓRIA FORIEM. Jediné pravé bytie je založené na formách, večných, nemenných, dokonalých typoch, ktorých jednotlivé predmety morálneho a zodpovedného zmyslu sú nedokonalými kópiami. Počet foriem je definovaný počtom univerzálnych pojmov, ktoré možno odvodiť z konkrétnych objektov zmyslu.

Jestvujú teda dve skutočnosti: jedna nadjavová, ktorá patrí len do oblasti nadrozumových úvah - TRANSCENDENTNÝ SVET IDEÍ a jedna javová, zmyslová a premenlivá. Svet ideí podľa Platóna zahŕňa všetko: veci, vlastnosti vecí, spojenia a vzťahy medzi vecami a každú činnosť. Tento svet má tri charaktery:

Ontologický - je prototypom, pravzorom, modelom ako stály a nemenný pojem podstaty vecí,
Teologický – je ideou účelného poriadku častí obsiahnutých vo veci ako celku,
Logický – je všeobecným pojmom, pomocou ktorého poznávame veci a zavádzame poriadok do chaosu vonkajšieho sveta.

Reálny svet podliehajúci zmenám Platón vysvetľuje ako obraz IDEÁLNEHO SVETA. To, čo vnímame zmyslami, sú len tieň skutočnosti. Nie je to skutočné bytie, lebo skutočným bytím sú len idey.

Platón nie idealistom v zmysle zastávania vyšších ideálov, ale ako obhajca nadradenosti ideí nad materiálnymi predmetmi. Naše duše sú spojené s týmito večnými ideami, prinášame si ich so sebou na svet, keď sa narodíme. Keď pozorujeme predmety v materiálnom svete, rozoznávame ich a chápeme vzťahy medzi nimi.

Athénsku akadémiu založil Platón v r . 387 pred Kristom v Aténach. Akadémia pretrvávala počas helenistického obdobia ako skeptická škola, až kým neskončila po smrti Filóna z Larissy v roku 83 pred Kristom. Platónsku akadémiu zničil rímsky diktátor Sulla v roku 86 pred Kristom. Neskôr bola v Aténach založená novoplatónska akadémia, ktorá tvrdila, že bude pokračovať v tradícii Platónovej akadémie. Táto akadémia bola zatvorená Justinianom v roku 529 n.l, keď niektorí z učencov utiekli do Harranu, kde pokračovalo štúdium klasických textov. Diogenes Laërtius rozdelil históriu Akadémie na tri: STARÚ, STREDNÚ, NOVÚ. Každá z nich má svojho hlavného predstaviteľa. Vránci školy sa potom pretvárali aj platonizmus a vznikla nové myšlienky, ktoré ho menili a dotvárali.

Arcesilaus prijal AKADEMICKÝ SKEPTICIZMUS (poznatie vecí je nemožné), ktorý sa stal ústredným princípom školy až do roku 90 pred Kristom. Antiochus pridal stoické prvky, odmietol skepticizmus a začalo obdobie známe ako STREDNÝ PLATONIZMUS (praktizovanie cnosti stačí na dosiahnutie blaha). V 3. storočí nášho letopočtu pridal Plotinus ďalšie mystické prvky, čím založil NOVOPLATONIZMUS, v ktorom vrcholom existencie bolo Jediné alebo Dobro, zdroj všetkých vecí; v cnosti a meditácii mala duša moc povzniesť sa, aby dosiahla jednotu s Jediným.

Najnápadnejším prvkom Apuleiovho vlastného filozofického výstupu je pomerne zložitá DÉMONOLÓGIA, navrhnutá tak, aby zabezpečila, že božská prozreteľnosť prenikne celým

vesmírom. Ďalšími črtami jeho spisov sú to, čo možno považovať za charakteristické atribúty jeho doby: tendencia zaradiť Platónovu myšlienku do stráviteľného systému v štýle príručky namiesto praktizovania kritického skúmania; Dáva dôraz na rétoriku ako vhodný prostriedok na sprostredkovanie filozofickej múdrosti, čo je črta v súlade s literárnym a kultúrnym vkusom druhého sofistu.

NAJVYŠŠÍ BOH presahuje čas a priestor, je stvoriteľom všetkého a ľudský jazyk nestačí k jeho správne pomenovaniu. Je považovaný za strážcu všetkého. Je však otázkou, či Apuleius uvažoval o najvyššom bohu, ktorý je založený na transcendentnom princípe alebo je boh skôr kontinuita, ktorá presahuje a zároveň postupuje.

NEVIDITEĽNÍ BOHOVIA sú tí, ktorí sú bezprostrednými deťmi najvyššieho boha, sú uctievaní hlavne nefilozofickým davom. Apuleius hovorí, že súhlasí s Platónom, keď ich považuje za nehmotných živých bohov, ktorí sú vlastne skutočnými bytosťami. Sú bez začiatku a konca, sú dokonale šťastní, priamo prítomní vo všetkom, čo patrí k ich kompetencii. Avšak nikde nie je zmienené, aké majú funkcie a kompetencie. Apuleius menuje napríklad Minervu, ako jednu z neviditeľných bohov, ktorí nekomunikujú priamo s ľudskými bytosťami, ale u Homéra sa Minerva ukazuje Achilleovi. Apuleius to vysvetľuje ako démonickú silu, ktorá si dovoľuje zviditeľniť sa, tak činiť *diuinitus*. Toto slovo má byť doslova chápané ako božská inšpirácia. Básnik tak používa božské meno k označeniu jednej z jej hlavných charakteristík.

MEDIOXIMI sú prostredné bytosti umiestnené medzi bohmi v nebi a ľuďmi na zemi. Tieto bytosti sú obdarené odpovedajúcimi *potestas*. Apuleius pre nich navrhuje pomenovania *genii* alebo *lares*. Asklepius zmieňuje rod *daemonum*. Ľudia tieto bytosti primäli prebývať v sochách ich chrámov. Sú popisovaní ako telesní. Apuleius ich prirovnáva k oblakom, ktoré sú hmotné, ale preniká cez ne slnko. Na rozdiel od bohov podliehajú emóciám, ale zdieľajú s bohmi nesmrteľnosť. Niektorí sídlia v sochách, niektorí v ľudských telách. Existuje mnoho tried týchto „démoníkov“, niektorí chránia, niektorí trestajú. Sú vyššie aj nižšie triedy, niektorí sa rodia s ľudským telom, niektorí úplne bez.

Podľa Apuleia je ČAS v pohybe a VEČNOSŤ je pevná a nehybná. Čas je teda obrazom večnosti. Apuleius súhlasí s platonovou myšlienkou, že večnosť času a večnosť vesmíru úplne závisí na stvoriteľovi. S pojmom času a jeho miesta v platonskom systéme sa však Apuleius nevyrovnal moc dobre. Niekedy spomína večnosť, niekedy prvok večnosti vynecháva a je otázkou, nenašiel žiadny dôkaz, ktorý by vyvracal cyklické pojmávanie času.

Apuleiova štruktúra duše odpovedá filozofii stredného platonizmu. Rozdeľuje ju na dve rôzne: *ANIMA CAELESTIS* a *ANIMA ANIMANTIUM OMNIUM*. Prvá z nich patrí k najvyšším bohom do prvej substancie. Je zdrojom všetkých duší, je obdarená cnosťou a silou a je podriadená stvoriteľovi. *Anima animantium omnium* je nehmotná, nesmrteľná a staršia než všetko, čo sa narodilo. Jej funkciou je vládnuť tomu, čo je jej zverené do starostlivosti, je v pohybe a je zdrojom pohybu.

Musíme myslieť na to, že Apuleius nevydal žiadne ucelené filozofické dielo a všetky jeho myšlienky sú roztrúsené v rôznych menších filozofických spisoch.

Spracovala Veronika Nagyová
UČO 498184